

Побережець О. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і фінансів;
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова (м. Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні умови, в яких функціонують підприємства, вимагають суттєвої адаптації до нормативів, які диктуються воєнним станом, що спричиняє суттєві виклики для організації обліку та фінансової звітності в Україні.

Проблеми облікового процесу в умовах кризової ситуації, його налагодження потребують системного дослідження, аналізу та оцінки з метою розробки можливих напрямів та шляхів розв'язання питань щодо адаптації фінансового обліку на підприємствах в період воєнного стану.

Зазначимо, що основні «проблеми бухгалтерського обліку, з якими зіткнулись підприємці після повномасштабного нападу росії на територію нашої країни пов'язані із неможливістю дотримання принципу безперервності діяльності, який є базовим при складанні звітності за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Воєнні дії поставили під сумнів існування багатьох підприємств, особливо тих, що знаходяться в районах, де ведуться бойові дії, що зменшило системність у дотриманні даного принципу» [1].

Підкреслимо, що визначення основних проблем щодо організації фінансового обліку в умовах воєнного стану надає можливість сфокусуватися на пріоритетних, які потребують системного вирішення за допомогою розробки дієвих заходів, з урахуванням елементів адаптації та потенційних можливостей суб'єктів господарювання.

В умовах воєнного стану підприємства стикаються з низкою проблем щодо організації фінансового обліку, які зумовлені нестабільністю економічного середовища, руйнуванням інфраструктури та нормативними змінами. *Серед основних проблем можна виділити наступні:*

– Обмежений доступ до облікової інформації через фізичне знищення документів та серверів унаслідок бойових дій, відсутність доступу до бухгалтерських систем через відключення електроенергії чи збої у роботі інтернет-зв'язку, вимушена релокація суб'єктів господарювання, що значно ускладнює збереження та обробку фінансових даних.

– Несистемний процес ведення первинної документації у зв'язку із неможливістю отримання первинних документів від контрагентів через зупинку їхньої діяльності, відсутність оперативного документообігу через обмежену роботу логістичних служб, а також неповнота або втрата фінансових підтверджень для відображення господарських операцій.

– Зміни у нормативно-правовому регулюванні фінансового обліку, які викликають проблеми з адаптацією до оновлених стандартів фінансового обліку

в умовах обмеженого часу, а також пов'язані із особливостями обліку воєнних втрат, страхових компенсацій та гуманітарної допомоги.

– Питання визначення та оцінки воєнних збитків, що в першу чергу говорить про відсутність єдиної методики оцінки знищених активів, часткового документального підтвердження втрат та відшкодувань, а також необхідністю створення резервів для покриття майбутніх витрат, які пов'язані із відновленням діяльності суб'єкта господарювання.

– Психологічний чинник та стан людського капіталу, що проявляється через проведення вимушеного скорочення персоналу облікових служб, відтік кваліфікованих фахівців у безпечніші регіони або за кордон, «кадровий голод» серед обліковців у певних галузях національної економіки.

Зазначимо, що «досліджуючи особливості облікової політики підприємств в умовах воєнного стану в Україні, варто відзначити вагомі її зміни в контексті переформатування діяльності суб'єктів господарювання, про що свідчить негативний вплив на господарську діяльність підприємств чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Необхідність ведення обліку під час воєнних подій та операцій зумовлює потребу у змінах в обліковій політиці, особливо в частині формалізації методів, що використовуються для обліку таких подій» [2].

Аналіз стану ситуації щодо організації фінансового обліку підтверджує, що визначені проблеми потребують системного вирішення з представленням основних напрямків та механізмів. Адаптація систем обліку суб'єктів господарювання до умов воєнного стану відбувається шляхом трансформації облікової політики, оптимізації фінансових процесів та застосування кризових механізмів управління.

До основних напрямів адаптації та вирішення проблем можна віднести:

– **модифікацію облікової політики через впровадження спрощених методів обліку для оперативного прийняття рішень, використання резервних процедур у разі втрати первинної документації.**

– **системну цифровізацію облікових процесів за допомогою переходу на хмарні технології для збереження та обробки даних, використання віддаленого доступу до бухгалтерських систем, автоматизацію фінансового моніторингу та антикризового аналізу.**

– визначення збитків через пошкодження або втрату активів, формування резервів під майбутні витрати, пов'язані з відновленням діяльності, системність відображення в обліку отриманої гуманітарної та міжнародної допомоги.

Таким чином, першим етапом до вирішення проблем організації обліку в умовах воєнного стану є їх виокремлення, що надає можливість зосередитись на розробці дієвих механізмів адаптації системи фінансового обліку до сучасних умов, які характеризуються невизначеністю та глобальними змінами.

Умови воєнного стану детермінують необхідність оперативної трансформації облікової політики суб'єктів господарювання відповідно до нових соціально-економічних реалій. Визначальними факторами цього процесу є інтенсифікація цифровізації облікових процесів, забезпечення нормативно-правової

адаптивності з акцентом на облікову політику, а також імплементація антикризових підходів до управління фінансовою звітністю.

Список використаних джерел

1. Войтенко А., Свічкач Н. Особливості ведення обліку та складання бізнес-звітності в умовах воєнного стану. *Управління змінами та інновації*. 2023. (5), 48-53. URL: <https://doi.org/10.32782/СМІ/20232-5-8> (дата звернення: 25.03.2025)

2. Югас Е. Ф., Лалакулич М. Ю., Робакова Л. П. Облікова політика підприємства в умовах війни. *Бізнес Інформ*. 2023. № 5. С. 147–152. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-147-152> (дата звернення: 25.03.2025)